

Fritt val av Högmässoritual.

Önskemålet har framställt i och av Riksdagens Första Kammare. De liturgiska spörsmålen ha sålunda aktats värdiga en debatt och ett beslut även i det svenska parlamentet. Ärendet bragtes på tal genom motion av herrar Sandegård och Linders vilka i korthet önskade möjlighet för församlingens kyrkoherde att utan Domkapitlets granskning en gång i månaden anordna högmässogudstjänst efter ett fritt valt ritual. En sådan anordning skulle, menade motionärerna, ge erfarenheter som skulle kunna komma den blivande handboksreformen till godo.

I den debatt som motionen föranledde icke allenast inom riksdagens murar, utan ock i pressen, motiverades instämmanden i motionen bl. a. med att en sådan anordning skulle ge friskhet och omväxling i gudstjänstlivet, som hotas av slentrian, den vore ett första anfall mot tomt kyrkligt form- och formelväsende, en kamp för att befria prästerskapet från — olidliga? — tvångströjor.

Vad är nu att säga i anledning av detta förslag, förvisso till sin innebörd och sina konsekvenser, det mest radikala som hittills sett dagen?

1. Den nuvarande ständigt enahanda gudstjänstordningen för högmässan befrämjar slentrianen, säges det. Härtill måste svaras att all andlig erfarenhet betygar att inga former eller formulär kunna garantera slentrianens utstängande. Den trivs lika förträffligt i radikala förslag som i urkonservativa, i de mångfaldiga ritualen som i frånvaron av all ritual. Det finns veterligen bara ett medel mot slentrian och det är att formerna och formulären brukas av andefyllda människor. Visserligen är det sannt att ofta brukade formulär utsättas för risken av allt för stor nötning, så att deras rätta bruk försvåras. På denna punkt ger numera vår svenska högmässa emellertid knappast anledning till berättigade anmärkningar, sedan alternativter givits oss även till Allmänna Kyrkobönen. Man må icke inbilla sig att man motverkar slentrian genom att riva ned de bestående, andeborna formerna utan att sätta något i stället, och utan att söka åstadkomma en garanti för att det nya ej blir rena andelösheten.

2. Det torde knappast av förslagsställarna kunna förnekas att en önskan ligger bakom motionen att i stället för de nuvarande liturgiska formulären kunna sätta nya av annan teologisk struktur. Så som förslaget är framställt torde det emellertid i praktiken kunna komma att medföra konsekvenser, som knappast avsetts av motionärerna eller deras tillskyndare, och som de näppeligen torde anse lyckliga. Ty givetvis skulle fältet lämnas öppet för allehanda liturgiska experimentmakare av allehanda tungomål och teologiska skolor. Där bleve självfallet plats icke blott för nya formulär av radikal struktur, utan ock för reaktionärt konservativa: den som ville bruka Olaus Petri syndabekännelse i dess äldsta gestalt vore oförhindrad, den för liturgien ointresserade, eller däremot fientligt stämde, kunde låta all liturgisk omramning till predikan falla, — förmodligen skulle han ändå oförskräckt kalla det återstående "högmässa" — och jag inser inte heller varför ej den s. k. katolicerande riktningen, som lär skola finnas i vårt land, skulle i skydd av detta förslag få anordna en fullständig romersk mässa? Onekligen vore detta en drastiskt radikal form av religionsfrihet, men slikt har intet att göra med samfundsmässigt ordnad religionsutövning.

3. Det vill av argumenteringen både i motionen och i pressen synas som om den uppfattningen vore tämligen godtagen och allmän, både på politiskt konservativt och radikalt håll att de liturgiska frågorna, anordnandet av gudstjänstens utgestaltning, är prästens privata ensak, prästerskapet eller kyrkoherden — motionen talar något inkonsekvent än om den ena än den andra av dessa båda ingalunda kongruenta storheterna — däremot eftersöker man nära nog fåfängt församlingen såsom medbestämmande part, och alldeles förgäves Kyrkan. Ändock torde saken icke vara alldeles likgiltig för församlingen och för kyrkofolket. Med de senare avser jag närmast dem, som någorlunda regelbundet besöka gudstjänsten. Det allra, allra ringaste och blygsammaste krav som dessa kyrkokristna kunna göra gällande är väl ändå att en enda gudstjänst i veckan anordnas i överensstämmelse med gällande förlaga, en enda gudstjänst anordnas så att, den som verkligen lärt sig den svenska högmäsoordningen och finner sin uppbyggelse av att delta i en gudstjänst vars ordning och vars ord äro honom så väl förtrogna att han kan göra varje ord till sitt också besparas den för andakten störande överraskningen att ha förts in på oväntade tankebanor. Man må inte påstå att detta vore orimligt begärt, så länge det står prästen fritt att så snart högmässan är slut anordna vilka sorters gudstjänster han behagar. Kyrkan har rätt att åtminstone begära så mycken respekt för sina hävdvunna ordningar att det som utges för högmässa och anordnas på högmässans tid också är högmässa och inte varjehanda annat mer eller mindre omoget liturgiskt hopplock.

4. Rätten att utöver de lagstadgade ordinarie gudstjänsterna, som ju flerstädes inskränka sig till högmässan, anordna gudstjänster efter prästens egen smak har ju under de senaste årtiondena tagits i ganska flitigt bruk. Möjligheten att få pröva sina krafter i liturgiskt nydaningsarbete föreligger alltså i rikt mått alla redan. Man behöver alls icke riva ned högmäsoordningen för att prästen skall, såsom det sagts, få pröva på huru ohjälpligt oduglig han är i att skapa nytt i dessa stycken. Så mycket är också till fullo betygat av de gångna årens erfarenhet, att den liturgiska kunskap, som vårt prästerskap f. n. besitter, icke motsvarar det krav på liturgisk gestaltningförmåga och stilkänsla som riksdagsförlaget förutsätter.

5. Den enhetlighet som f. n. i det hela gör sig gällande vid vår högmässa utgör en av de icke alltför många resterna av fast kyrklig sed i vårt land. För undertecknad står denna uniformitet såsom en stor gåva till vår Kyrka. Den innebär att jag, vart jag kommer i vårt land, finner en kyrka i varje socken från Haparanda till Ystad, där jag vid högmässotid vet mig kunna deltaga i gudstjänsten från början till slut om jag bär med mig en svensk psalmbok med evangeliebok. Skiftningarna vid högmässogudstjänsternas utgestalning äro visserligen lika mångfaldiga som de olika landsändarnas religiösa kynnen och prästernas, organisternas och församlingarnas olika karaktärer, men dessa skiftningar äro dock inneslutna inom den ram som bestämmes av kyrkans fasta ordningar: psalmerna skola väljas ur psalmbokens rika förråd, de liturgiska formulären ur handbokens alternativ, melodierna bland Missalets, och koralerna i koralboken. Det är orätt att här tala om enformighet, den som gör det betygar sin okunnighet om eller bristande känsla för nyansernas rikedom. Den enhetlighet vi här äga bär icke den sterila enformighetens prägel.

Den som något sett exempelvis av den tyska villervallan på liturgi- och gudstjänstlivets område måste vara innerligen glad och tacksam för den enhetlighet som på denna punkt finnes kvar i vår Kyrka. Den innebär en styrka för henne. Den fasta kyrkliga ordningen är här, såsom alltid eljest ett värn emot sekularisering och profanation. Den betyder att den inövning i gudstjänstdeltagande som en kyrkokristen förvärvar i sin ungdom kommer honom till hjälp under hela hans liv var han än vistas i vårt land. Den innebär ock ett skydd mot subjektivismens otillbörliga inträngande på gudstjänstlivets område, den subjektivism som i själva verket innebär en egoistisk självhävdelse.

6. Det torde icke vara för mycket sagt att realiserandet av det framkomna förslaget skulle innebära en den allra största fara för det lugna liturgiska reformarbetet. Genom liturgiskt experimenterande misskrediteras detta i församlingarnas ögon, och det med all rätt, ty försam-

lingarnas gudstjänstliv far sannerligen icke väl av slik reformatorisk nit-
älskan.

7. Det må till sist få framhävas att det knappast är någon tvekan om att det ojämförliga flertalet av den svenska kyrkans prästerskap icke står bakom detta förslag. Det skall också betygas, såsom en erfarenhet undertecknad gjort vid liturgiska kurser i olika trakter av landet och även eljest, att det svenska prästerskapet i gemen icke håller sin högmässogudstjänsts formulär för en tryckande prästerlig tvångströja. Däremot kan jag betyga att ett stigande antal av gamla och unga präster, och likaledes av lekmän hålla mässordningen för en helig skrud som de akta så dyrbar, att de icke vilja se den utlämnad i ovarsamma händer. Men de räkna för en glädje och en stor förmån att få bruka den. Kyrkans av de gångna generationernas böner helgade ordningar, är oss dyrbara och kära: Ty i dem hava vi mött den Ande som betygat sig vara Guds och Jesu Kristi Ande, de äro oss vittnesbörd om Frälsaren och vi hava erfarit att dessa former ännu äro tjänliga käril även för vår tillbedjan inför den Högste. För oss reser sig såsom det stora nutidsbehovet: uppfyllelse av den Ande, som skapat dessa former, och som ännu gör dem levande.

Arthur Adell.

Kyrkoåret.

Kyrkoåret är den ordnade följdén av kyrkliga fester under loppet av ett solår. Det är icke uppkommet genom någon konstruktion. Ingen människa kan berömma sig av att vara dess skapare eller upphovsman. Det är Kyrkans genom Andens ledning under århundraden vunna medvetande om sina frälsningsskatters rikedom och mångfald, som inom ramen av det heliga året är samlat.

Det är icke blott på Jesu jordeliv, som Kristi Kyrka bygger. Hade Hans gemenskap med lärjungarna upphört på Golgata, hade aldrig någon Kyrka blivit till. Utan det är den uppståndne och levande Frälsaren Jesus Kristus, som är Kyrkans hörnsten. Det är såsom *levande* och alltfört verksam, som Han kan vara den *levande* grunden. Detta Kyrkans hyllande av Kristus såsom sin levande grund är så märkvärdigt, att Paulus kan säga: "Ingen kan säga: Jesus är Herre annat än i den Helige Ande". (1 Kor. 12: 3). Det är icke den jordiske Jesus utan den himmelske Kristus, som vi i vår gudstjänst hylla.

I Kristi rike är all frälsningens fullhet till finnandes. Det är därför helt naturligt att vi, om vi vilja finna kyrkoårets grundtanke icke få tänka på